

Ochrona pracy młodocianych

W dziale dziewiątym Kodeksu pracy zebrano przepisy dotyczące zatrudniania młodocianych.

W dziale dziewiątym Kodeksu pracy zebrano przepisy dotyczące zatrudniania młodocianych.

Umowa o pracę na wykonywanie prac lekkich

Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego

Przygotowanie zawodowe poprzez naukę zawodu

Przyuczenie do wykonywania określonej pracy

Młodocianym w rozumieniu kodeksu jest osoba, która ukończyła 16 lat, a nie przekroczyła 18 lat.

Zabronione jest zatrudnianie osoby, która nie ukończyła 16 lat.

- Przepis w tym brzmieniu obowiązuje do dnia 1 września 2018 r.
- Młodocianym w rozumieniu kodeksu jest osoba, która ukończyła 15 lat, a nie przekroczyła 18 lat.

Zabronione jest zatrudnianie osoby, która nie ukończyła 15 lat.

- Przepis w tym brzmieniu wejdzie w życie z dniem 1 września 2018 r.

(Art. 191 k.p.) Wolno zatrudniać tylko tych młodocianych, którzy:

- ukończyli co najmniej gimnazjum;
- przedstawią świadectwo lekarskie stwierdzające, że praca danego rodzaju nie zagraża ich zdrowiu.

Młodociany nieposiadający kwalifikacji zawodowych może być zatrudniony tylko w celu przygotowania zawodowego.

Zawieranie i rozwiązywanie umów o pracę w celu przygotowania zawodowego

Nauka zawodu trwa **nie krócej niż 24 miesiące** i **nie dłużej niż 36 miesięcy**.

Nauka zawodu ma na celu przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze wykwalifikowanego pracownika (robotnika lub czeladnika) i obejmuje naukę zawodu oraz doształcanie teoretyczne.

Przyuczenie do wykonywania określonej pracy ma na celu przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze przyuczonego robotnika i może dotyczyć wybranych prac związanych z nauką zawodu.

Przy zawieraniu i rozwiązywaniu z młodocianymi umów o pracę w celu przygotowania zawodowego **zastosowanie mają przepisy Kodeksu pracy** dotyczące **umów na czas nieokreślony**, z wyjątkiem przepisów dotyczących treści umowy i możliwości rozwiązania jej za wypowiedzeniem.

Art. 195. § 1. Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego powinna określać w szczególności:

1. **rodzaj przygotowania** zawodowego (nauka zawodu lub przyuczenie do wykonywania określonej pracy);
2. **czas** trwania i **miejsce** odbywania przygotowania zawodowego;
3. **sposób kształcenia** teoretycznego;
4. wysokość **wynagrodzenia**.

Art. 196. Rozwiązanie za wypowiedzeniem umowy o pracę zawartej w celu przygotowania zawodowego dopuszczalne jest tylko w razie:

niewypełniania przez młodocianego **obowiązków** wynikających z umowy o pracę lub obowiązku dokształcania się, pomimo stosowania wobec niego środków wychowawczych;

ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy;

reorganizacji zakładu pracy uniemożliwiającej kontynuowanie przygotowania zawodowego;

stwierdzenia nieprzydatności młodocianego do pracy, w zakresie której odbywa przygotowanie zawodowe.

Dokształcanie

Pracownik młodociany jest **obowiązany dokształcać się do ukończenia 18 lat.**

W **szczególności** pracownik młodociany **jest obowiązany:**

do dokształcania się w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum, jeżeli szkoły takiej nie ukończył;

do dokształcania się w zakresie szkoły ponadgimnazjalnej lub w formach pozaszkolnych.

Art. 198. Pracodawca jest obowiązany zwolnić młodocianego od pracy na czas potrzebny do wzięcia udziału w zajęciach szkoleniowych w związku z dokształcaniem się.

Art. 199. Jeżeli młodociany nie ukończył przygotowania zawodowego przed osiągnięciem 18 lat, obowiązek dokształcania się, stosownie do przepisów art. 197, może być przedłużony do czasu ukończenia przygotowania zawodowego.

Zatrudnianie młodocianych w innym celu niż przygotowanie zawodowe

Młodociany może być zatrudniony na podstawie **umowy o pracę przy wykonywaniu lekkich prac**.

Praca lekka **nie może powodować zagrożenia dla życia, zdrowia i rozwoju** psychofizycznego młodocianego, a także nie może utrudniać młodocianemu wypełniania obowiązku szkolnego.

Wykaz lekkich prac określa pracodawca:

- w regulaminie pracy. Pracodawca, który nie ma obowiązku wydania regulaminu, ustala wykaz lekkich prac w osobnym akcie,
- po uzyskaniu zgody lekarza wykonującego zadania służby medycyny pracy,
- Wykaz ten wymaga zatwierdzenia przez właściwego inspektora pracy.

Pracodawca jest obowiązany zapoznać młodocianego z wykazem lekkich prac przed rozpoczęciem przez niego pracy.

Czas pracy młodocianych

Pracodawca ustala wymiar i rozkład czasu pracy młodocianego zatrudnionego przy lekkiej pracy, uwzględniając tygodniową liczbę godzin nauki wynikającą z programu nauczania, a także z rozkładu zajęć szkolnych młodocianego.

Tygodniowy wymiar czasu pracy młodocianego **w okresie odbywania zajęć szkolnych nie może przekraczać 12 godzin.**

W dniu uczestniczenia w zajęciach szkolnych wymiar czasu pracy młodocianego **nie może przekraczać 2 godzin.**

Czas pracy młodocianych

Wymiar czasu pracy młodocianego **w okresie ferii szkolnych nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin w tygodniu.** Dobowy wymiar czasu pracy młodocianego w wieku **do 16 lat nie może jednak przekraczać 6 godzin.**

Wymiar czasu pracy określony powyżej obowiązuje **także w przypadku, gdy młodociany jest zatrudniony u więcej niż jednego pracodawcy.** Przed nawiązaniem stosunku pracy pracodawca ma obowiązek uzyskania od młodocianego oświadczenia o zatrudnieniu albo o niepozostawaniu w zatrudnieniu u innego pracodawcy.

Czas pracy młodocianych

Pracodawca jest obowiązany przekazać **informacje o ryzyku zawodowym**, które wiąże się z pracą wykonywaną przez młodocianego, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami również **przedstawicielowi ustawowemu młodocianego**.

Czas pracy młodocianego nie może przekraczać:

w wieku do 16 lat nie może przekraczać **6 godzin na dobę**

powyżej 16 lat nie może przekraczać **8 godzin na dobę**

Do czasu pracy młodocianego wlicza się czas nauki w wymiarze wynikającym z obowiązkowego programu zajęć szkolnych, bez względu na to, czy odbywa się ona w godzinach pracy.

Jeżeli dobowy wymiar czasu pracy młodocianego **jest dłuższy niż 4,5 godziny**, pracodawca jest obowiązany wprowadzić **przerwę w pracy** trwającą nieprzerwanie **30 minut**, wliczaną do czasu pracy.

Czas pracy młodocianych

Prace lekkie

w trakcie zajęć w szkole

w czasie wakacji

Maksymalna liczba godzin pracy na dobę

2 godziny

7 (6 – gdy młodociany jest w wieku do 16 lat)

Maksymalna liczba godzin pracy w tygodniu

12 godzin

35 godzin

W celu przygotowania zawodowego

w wieku do 16 lat

powyżej 16 lat

6 godzin

8 godzin

30 godzin

40 godzin

Młodociany musi mieć zapewnione następujące nieprzerwane okresy odpoczynku:

30-minutowy – jeśli jego czas pracy jest dłuższy niż 4,5 godziny,

14-godzinny – po zakończonej pracy, obejmujący porę nocną,

48-godzinny – w każdym tygodniu, powinien on obejmować niedzielę.

Pracodawca nie może zatrudniać młodocianego w godzinach nadliczbowych oraz w porze nocnej!

Pora nocna trwa:

od godziny 22:00 do 6:00 w przypadku młodocianych **powyżej 16 roku życia,**

od godziny 20:00 do 6:00 w przypadku młodocianych **poniżej 16 roku życia.**

Szczególna ochrona zdrowia

Pracownicy młodociani, tak jak zwykli pracownicy, podlegają:

wstępnym badaniom lekarskim,

badaniom okresowym

badaniom kontrolnym w okresie zatrudnienia.

Jeżeli lekarz orzeknie, że dana praca zagraża zdrowiu młodocianego, pracodawca jest obowiązany:

zmienić rodzaj pracy,

a gdy nie ma takiej możliwości, **niezwłocznie rozwiązać umowę** o pracę i **wypłacić odszkodowanie** w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

Szczególna ochrona zdrowia

Zgodnie z art. 204. k.p. **nie wolno zatrudniać młodocianych przy pracach wzbronionych,** których wykaz ustala w drodze rozporządzenia Rada Ministrów.

Wykaz prac wzbronionych młodocianym określony został w załączniku nr 1 do *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047 z późn. zm. oraz z 2015 r. poz. 929).*

Dozwolone jest: zatrudnianie młodocianych **w wieku powyżej 16 lat** przy niektórych rodzajach prac wzbronionych młodocianym, które są **określone w załączniku nr 2** do rozporządzenia, jeżeli jest to **niezbędne do odbycia przygotowania zawodowego młodocianych.**

W tym przypadku pracodawca **podejmuje działania** niezbędne do zapewnienia młodocianemu szczególnej ochrony zdrowia podczas pracy, biorąc w szczególności pod uwagę:

ryzyko wynikające z ich braku doświadczenia,

brak świadomości istniejących lub potencjalnych zagrożeń oraz

niepełną dojrzałość fizyczną i psychiczną, **w tym:**

- zapewnia wykonywanie pracy i zajęć przez młodocianych na stanowiskach pracy i w **warunkach niestwarzających zagrożeń** dla ich bezpieczeństwa i zdrowia;
- zapewnia **nadzór nauczycieli**, instruktorów praktycznej nauki zawodu lub innych osób uprawnionych do prowadzenia praktycznej nauki zawodu nad wykonywaniem pracy przez młodocianych;
- **informuje** młodocianych **o możliwych zagrożeniach** i o wszelkich podjętych działaniach dotyczących ich zdrowia;
- **organizuje przerwy** w pracy młodocianych dla ich odpoczynku w pomieszczeniach odizolowanych od czynników szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych.

Dopuszczenie młodocianych do prac, o których mowa powyżej, może nastąpić **na podstawie oceny ryzyka związanego z wykonywaną pracą**, dokonanej przed rozpoczęciem pracy przez młodocianych lub w razie istotnej zmiany warunków wykonywania pracy.

Podczas oceny ryzyka uwzględnia się w szczególności:

- ocenę wyposażenia oraz organizacji miejsc pracy i stanowisk pracy młodocianych;
- organizację procesów pracy oraz ich powiązanie;
- charakter, stopień i okres narażenia na czynniki fizyczne, biologiczne i chemiczne;
- formę, zakres i sposób korzystania z wyposażenia miejsc pracy, w tym z maszyn, narzędzi i sprzętu;
- zakres i poziom szkolenia oraz instrukcji udzielanych młodocianym.

Praca ta nie może mieć charakteru pracy stałej: ma ograniczać się do zaznajamiania młodocianych z czynnościami podstawowymi, niezbędnymi do odbycia przygotowania zawodowego.

Załącznik 1. Wykaz prac wzbronionych młodocianym

Prace związane z nadmiernym wysiłkiem fizycznym, wymuszoną pozycją ciała oraz zagrażające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu

Prace związane z nadmiernym wysiłkiem fizycznym np.:

Ręczne dźwiganie i przenoszenie przez jedną osobę na odległość powyżej 25 m przedmiotów o masie przekraczającej:

a) przy pracy dorywczej:

dla dziewcząt – 14 kg,

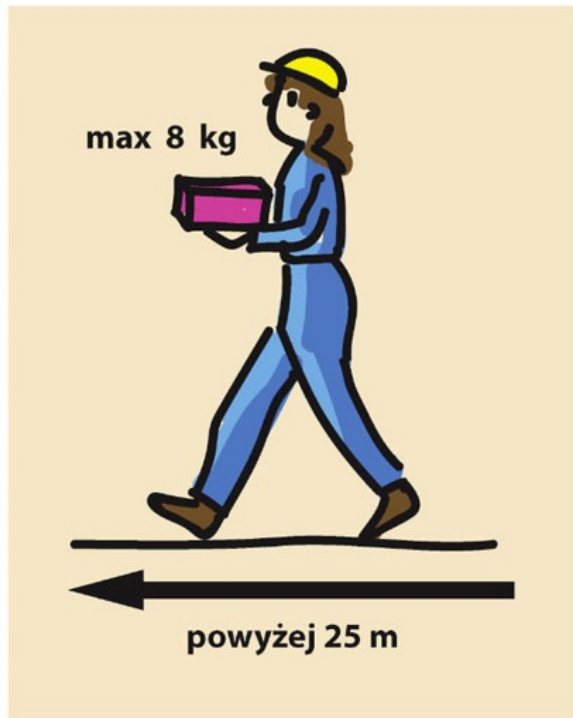
dla chłopców – 20 kg,

b) przy obciążeniu powtarzalnym:

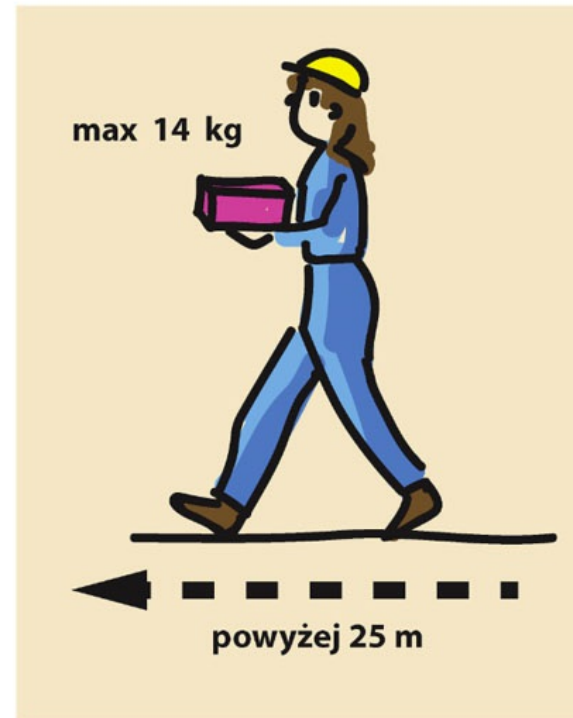
dla dziewcząt – 8 kg,

dla chłopców – 12 kg.

Młodociani – dziewczęta

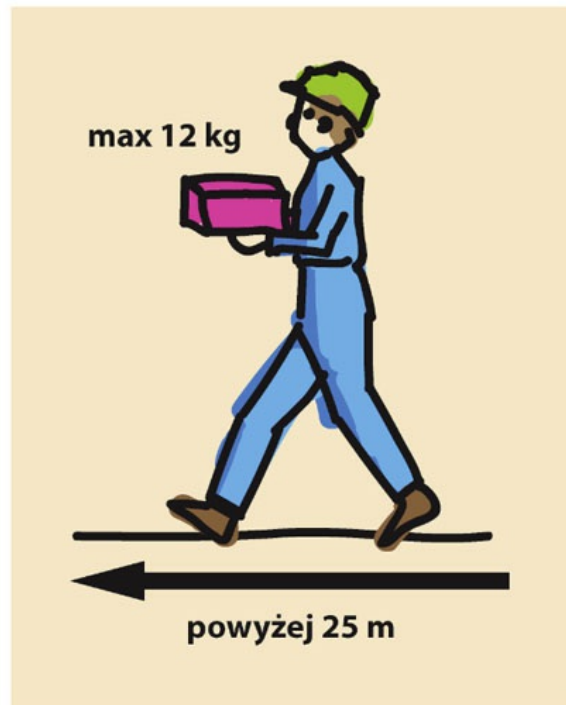

Praca stała

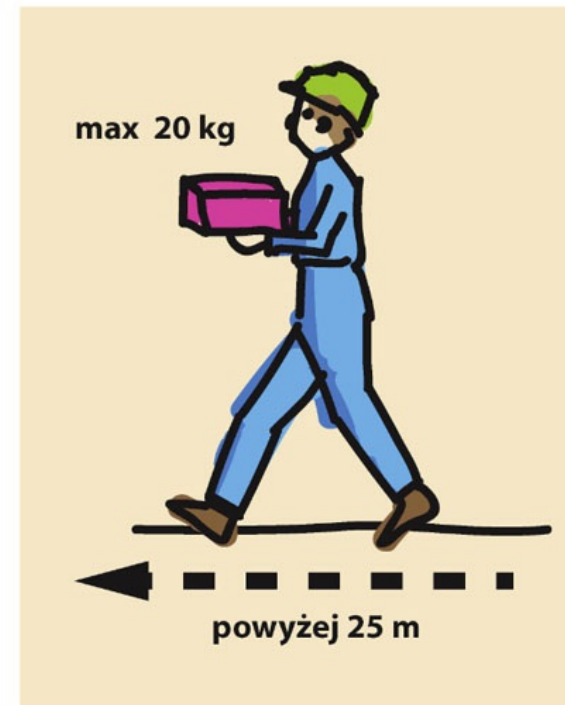

Praca dorywcza

Młodociani – chłopcy

Praca stała

Praca dorywcza

Załącznik 1. Wykaz prac wzbronionych młodocianym

Prace wymagające stale wymuszonej i niewygodnej pozycji ciała

Prace zagrażające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu

Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych

1. Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników chemicznych np.: Prace przy obsłudze konsumentów w zakładach gastronomicznych, w których podawany jest alkohol, z wyłączeniem podawania przez młodocianych napojów alkoholowych, wykonywane pomiędzy godziną 7 i 17.
2. Prace w narażeniu na szkodliwe działanie pyłów
3. Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników fizycznych
4. Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników biologicznych np.:

Prace w placówkach służby zdrowia, z wyjątkiem szpitali (oddziałów szpitali) zakaźnych, w wymiarze do 6 godzin na dobę, z wyłączeniem następujących czynności:

- **wynoszenie, mycie i dezynfekcja** naczyń z wydalinami, wydzielinami i innymi materiałami potencjalnie zakaźnymi, mycie chorych zanieczyszczonych, pomoc przy zaspokajaniu potrzeb fizjologicznych,
- **prace dezynfekcyjne, dezynsekcyjne, deratyzacyjne** z zastosowaniem toksycznych środków chemicznych,
- **pobieranie i przenoszenie materiałów do badań** laboratoryjnych, takich jak kał, mocz, krew, plwocina,
- **wykonywanie toalety pośmiertnej i prace w prosektoriach.**

Prace stwarzające zagrożenia wypadkowe

Prace w kontakcie z lekami psychotropowymi

Prace, przy których występuje niebezpieczeństwo urazów, np.:

- obsługą młotów mechanicznych, pras, walców, nożyc, krajalnic,
- uruchamianiem maszyn i innych urządzeń bezpośrednio po ich naprawie,
- połowem ryb, ich patroszeniem i filetowaniem oraz wszelkimi pracami w działach produkcyjnych fabryk przetworów rybnych,
- rozbiorem, trybowaniem i mieleniem mięsa,
- obsługą ciągników i maszyn samojezdnych,
- obróbką drewna przy użyciu pilarek łańcuchowych z napędem elektrycznym lub mechanicznym, obsługą pilarek tarczowych, taśmowych, ramowych (traków), maszyn do obróbki drewna o bezpośrednim ręcznym posuwie materiału oraz wszelkich pracach przy zrywce, pozyskiwaniu i transporcie drewna,
- na wysokości powyżej 3 m grożące upadkiem z wysokości,
- przy nieodpowiednim oświetleniu, przy których wykonywaniu parametry oświetlenia nie odpowiadają wymaganiom określonym w Polskich Normach.

Załącznik 2. Wykaz niektórych rodzajów prac wzbronionych młodocianym, przy których zezwala się na zatrudnianie młodocianych w wieku powyżej 16 lat

Prace związane z nadmiernym wysiłkiem fizycznym, wymuszoną pozycją ciała oraz zagrażające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu

- Prace związane z nadmiernym wysiłkiem fizycznym
- Prace wymagające stale wymuszonej i niewygodnej pozycji przy pracy
- Prace zagrażające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu

Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych

- Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników chemicznych
- Prace w narażeniu na szkodliwe działanie pyłów
- Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników fizycznych
- Prace w narażeniu na szkodliwe działanie czynników biologicznych

Prace stwarzające zagrożenia wypadkowe

Prace masarskie i kucharskie, przy wykrawaniu elementów na mięsa drobne, rozbiorze uzupełniającym i obróbce elementów mięsnych.

Prace przy filetowaniu ryb.

Prace przy budowie, naprawie i utrzymaniu nawierzchni kolejowej, w wydzielonym warsztacie szkolnym, na torach ułożonych wyłącznie dla celów szkoleniowych, na terenie ogrodzonym, z wyłączeniem bezpośredniego sąsiedztwa czynnych torów kolejowych dla ruchu pociągów.

Prace kierowcy pojazdu silnikowego, jeśli program nauki zawodu przewiduje uzyskanie przez ucznia prawa jazdy uprawniającego do kierowania takim pojazdem.

Prace marynarzy i rybaków.

Prace przy obsłudze ciągników i samojezdnych maszyn rolniczych.

Prace w zagłębieniach do 1,5 m obudowanych zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych.